

УДК 340.114.3

## ГЕНЕЗА РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ В СОЦІАЛІСТИЧНОМУ ТИПІ ПРАВА

**Роман ЗВАРИЧ,**

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри теорії та історії держави і права  
Університету Короля Данила

### АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються особливості виникнення і розвитку регулятивної функції права в соціалістичному типі права. Проводиться аналіз різних наукових підходів та думок вчених із даної проблематики. Розкриваються форми взаємодії та співвідношення регулятивної функції соціалістичного права та регулятивної функції соціалістичної держави. Обґрунтовується теза про те, що регулятивна функція права відіграла основну роль у визначенні змісту соціалістичного права та здійсненні влади в державі.

**Ключові слова:** генеза, регулятивна функція, соціалістичне право, соціалістична держава, соціалістична правова система.

### GENESIS OF REGULATORY FUNCTION IN THE SOCIALIST TYPE OF LAW

**Roman ZVARYCH,**

PhD Law, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of Theory and History of State and Law  
of King Danylo University

### SUMMARY

The article deals with the peculiarities of the emergence and development of the regulatory function of law in the socialist type of law. An analysis of various scientific approaches and opinions of scientists on the given problem is carried out. The forms of interaction and the correlation of the regulatory function of socialist law and the regulatory function of a socialist state are revealed. The thesis is based on the fact that the regulatory function of law played a major role in defining the content of socialist law and the exercise of power in the state.

**Key words:** genesis, regulatory function, socialist law, socialist state, socialist legal system.

**Постановка проблеми.** Становлення соціалістичного типу права характеризується суперечливістю розвитку та різноманітністю поглядів та оцінок науковців. У радянській науковій літературі цей тип розглядався як найвищий рівень розвитку права та правової системи. З одного боку, даний тип права, що утвердився після жовтневої революції 1917 р., є одним із «наймолодших». З іншого – через століття після утвердження він втратив свою популярність. По-перше, соціалістичний тип світогляду, що органічно оформився у кінці XIX ст., не витримав конкуренції зі своїм антиподом капіталізмом, а ті країни, що дотримувалися соціалістичного укладу, змушені були застосовувати ринкові відносини, використовувати приватну власність та ін. По-друге, соціалізм у сучасних умовах модифікувався.

Одна частина країн, яка змогла запозичити позитивні риси соціалістичного світогляду (країни Скандинавії), змогла сформувати соціальні держави з високим рівнем громадянських прав і свобод та рівним і відкритим ринком. Інші країни (такі, як Китай та окремі країни Латинської Америки) обрали шлях комунізму, який на початку XXI ст. також активно запозичує і застосовує ринкові відносини. Загалом, неоднозначність соціалістичного типу права обумовлена і тим, що в умовах жорстких революційних перетворень у тих країнах, де він утверджувався, такий тип права еволюціонував та набув непритаманних йому рис.

**Актуальність теми дослідження.** З такою зміною соціалістичного типу права еволюціонувала і його регулятивна функція, яка разом з охоронною були мабуть основними. Більше того, в соціалістичному праві основним регулятором виступало не саме право і його норми, а держава та її адміністративний апарат, які оперували насамперед полі-

тичними нормами. Саме тому через дуалізм правового регулювання дана проблематика відзначається актуальністю.

**Стан дослідження.** Серед вчених різних історичних етапів, які дослідили проблеми становлення, розвитку та функціонування соціалістичного типу права і держави, необхідно акцентувати увагу на наукових працях О. Абрамовича, С. Алексєєва, Р. Давида, Жоффре-Спінози, О. Лупаєва, П. Недбайла, Т. Радько, В. Горшнева, О. Саїдова, Ю. Тихомирова, І. Фабер та багатьох інших, отримані результати яких стали фундаментальною основою для проведення даного дослідження.

**Мета і задачі дослідження.** Метою статті є історичні аспекти зародження та періоди становлення регулятивної функції права в соціалістичному типі правової системи. Для досягнення визначеної мети поставлено такі завдання: 1) на основі аналізу основних наукових підходів визначити поняття соціалістичного права та його регулятивної функції; 2) з'ясувати особливості становлення соціалістичних держав і права; 3) розкрити історичну сутність і роль регулятивної функції в соціалістичному праві та державі.

**Виклад основного матеріалу.** У сучасній теоретико-правовій науці тривають дискусії стосовно місця і ролі соціалістичного права та його зв'язку з романо-германською правовою сім'єю. Так, відомий французький теоретик Р. Давид пропонує виокремити соціалістичний тип права в окрему правову сім'ю [3]. Схожу ідею висунув російський дослідник Ю. Тихомиров, зауважуючи, що після розпаду СРСР та цілого ряду соціалістичних держав відбувалася відмова від соціалістичного права та поспішна зміна в його оцінці [10, с. 124]. Дослідник вважає недоцільним ідею того, що на теренах пострадянських країн утвердилася романо-германський тип права,

а є прихильником концепції соціалістичного типу права чи навіть слов'янської правової сім'ї [10, с. 125].

На нашу думку, такі тези не є достатньо аргументованими. З-поміж пострадянських, слов'янських держав специфічні моделі правового розвитку збереглися власне у Російській Федерації та Білорусі. Натомість інші держави (Чехія, Словаччина, Польща, Хорватія, а також Україна) обрали модель романо-германських правовідносин (вона притаманна їм історично, і утвердилася на правовому рівні ще в період Австро-Угорщини).

Загалом, соціалістичне право зберегло схожість до романо-германської правової сім'ї, оскільки норма права розглядалася як загальне правило поведінки. Спільною була і термінологія та поділ на галузі права. Відмінність полягала в тому, що в соціалістичному праві домінував нормативізм, що обумовлювалося ідеологічною потребою в диктатурі пролетаріату. Загалом, у процесі розвитку соціалістичного права сформувалося кілька окремих правових груп. Першою і основною була радянська, після Другої світової війни – східноєвропейська, кубинська і східно-азійська.

Регулятивна функція займала ключову роль у змісті соціалістичного права та процесі організації державної влади. Згідно з переконаннями ідеологів соціалізму, основне завдання держави та державного управління полягало в підготовці відповідної нормативно-правової бази, яка виражалася в організаційно-правових формах і способах правового регулювання, що дозволяли чітко регулювати суспільні відносини. У цьому розумінні правове регулювання було не тільки об'єктивно необхідним з огляду на фактичну управлінську діяльність, а й специфічним засобом здійснення управління [8, с. 16].

Тобто право було вузько персоніфікованим, визначало характер соціальних зв'язків, правил поведінки та наперед моделювало «ідеальні» суспільні відносини. Підтвердженням цього є висловлювання А. Лунева, що з допомогою правового регулювання досягається нормативна визначеність усієї системи державного управління, бо без права неможливо правильно організувати управління різними сферами суспільного життя [4, с. 36]. Інший радянський вчений П. Недбайло зауважував, що регулятивний зміст права полягав у тому, що «право вносить елемент правомірності в межі державної влади і в державне управління» [5, с. 25].

Таким чином, соціалістичне право, яке формувалося як альтернатива і протипага капіталістичному, містило правові засади, що могли бути реалізовані виключно завдяки регулятивній функції права. Остання застосовувалася в межах регулювання суспільних відносин, встановлення правовідносин (визначення правового зв'язку між суб'єктами права через систему правових заборон та дозволів), визначення правоздатності та дієздатності громадян (відповідальність перед суспільством), а також визначенні повноважень органів державної влади (диктатура пролетаріату та номенклатурної верхівки).

Одночасно слід чітко розмежовувати регулятивну функцію соціалістичного права та регулятивну функцію соціалістичної держави. Хоча варто зауважити, що для соціалістичної системи права була властива залежність правових функцій від функцій держави. Хоча перші не були позбавлені самостійності та сформували властиві тільки їм характерні риси, які дозволяють їх чітко класифікувати. Т.Н. Радько пропонує класифікувати функції соціалістичного права за його призначенням, що складається з необхідності регулювання суспільних відносин, охорони їх від порушень і виховання членів соціалістичного суспільства в дусі соціалістичного правосвідомості і комуністичної моральності [7, с. 7]. При цьому регулятивну функцію він кваліфікує як правостановлюючу, що було закономірним з огляду на характер саме радянського права.

Для розуміння природи та генези регулятивної функції соціалістичного права доцільно з'ясувати особливості становлення соціалістичних держав і права, а також визначити ступінь його впливу на правовідносини. Власне існує кілька підходів до розуміння процесу становлення та змісту соціалістичного типу права: історичний, марксистсько-ленінський (має окремі підгрупи, власне марксистський і марксистсько-ленінський), а також сучасний тип соціалізму.

Характерною рисою історичного підходу до становлення соціалістичного типу права є те, що він визначає характерні соціалістичні риси для держав різних історичних епох та періодів. У межах цього підходу соціалістична держава розуміється як державно-правова система, що виділяється за ідеологічною ознакою. У цьому плані вияв регулятивної функції права соціалістичної держави проявляється у наступних аспектах:

1) домінування державної форми власності на землю та засоби виробництва. Такий підхід обґрунтовувався намаганням ліквідувати експлуатацію людини людиною. Натомість люди експлуатувалися з боку держави, яка таким чином виступала основним регулятором виробничих і матеріальних відносин. Регулятивна функція права в цьому плані була односторонньою або і навіть відсутньою, оскільки воля держави, а відповідно, і законодавця не підлягала запереченню;

2) планова економіка або планове виробництво. Ця риса була наслідком державної форми власності на засоби виробництва. Державне регулювання економіки в цьому плані було закономірним з огляду на те, що сама держава виступала як замовником продукції, так і її основним виробником. Знову ж таки, регулятивна функція права в цьому плані була мінімальною;

3) наявність бюрократичного апарату, що було наслідком планової економіки. Одночасно сама держава виступала основним регулятором кількості чиновників, повноваження яких не виходили за рамки передбачених державою обов'язків;

3) обмежений дозвіл на впровадження окремих елементів приватної власності та індивідуального виробництва. Таке можливе в тому випадку, коли держава концентрувала у своїх руках основне виробництво і засоби виробництва, а дрібні виробники не могли скласти йому конкуренцію;

4) ідеологія колективізації, яка була основою суспільної організації. У плані визначення ролі регулятивної функції, наявність такого роду ідеології засвідчує про низьку якість регулятивних відносин, оскільки будь-які правові відносини можуть існувати тільки між державою і окремою групою, а окрема особа позбавлялася правосуб'єктності.

Так, з історичної точки зору соціалістичні країни існували починаючи з часів династії Птолемеїв в Єгипті (305-30 рр. до н.е.), а основною формою державної влади була диктатура, самодержавна монархія і навіть демократична республіка. У наш час норми соціалістичного права відображені в Конституції Російської Федерації, а також є основою правовою системою на Кубі, Північній Кореї та Китаї.

Власне, саме диктатура як форма державного ладу найкраще підходить для соціалістичної держави і права. Власне радянська Росія формувалася як диктатура пролетаріату, однак її основою були не загальні риси соціалістичного типу, властиві для історичного підходу, а ідеї марксизму-ленінізму, основною метою яких був поступовий перехід до комуністичного самоуправління. Власне комуністичний тип вважається окремим, більш досконалим етапом соціалістичної держави і права.

Характерними рисами марксистсько-ленінського підходу до організації соціалістичного права було:

1) наявність суспільної власності на знаряддя та засоби виробництва (для історичного підходу до соціалізму характерним було збереження державної власності);

2) соціалістичне право і держава були відображенням політичної організації абсолютної більшості суспільства (для більшості соціалістичних держав, цією більшістю були селяни та робітники, звідси і диктатура пролетаріату);

3) в міру своєї еволюції соціалістична держава сильніше поєднується із суспільством, а влада розподіляється між усіма його членами. Такий підхід є утопічним, прикладом чого може слугувати досвід СРСР, коли країною правила номенклатурна верхівка, матеріально відірвана від решти суспільства, а принцип народовладдя визначався тільки членством у комуністичній партії. Реального впливу на політичну ситуацію в країні, пересічний громадянин не мав.

Виходячи із вищенаведеної типологізації, характерною рисою соціалістичного типу права є рівність основних конституційних прав і свобод громадян та державної дисципліни. Як слушно зауважив А. Абрамович, характеризуючи регулювання особистих прав, що реальність основних прав і свобод у радянському праві забезпечується насамперед державним і суспільним ладом, а не засобами і умовами власника даних прав і свобод [1, с. 8].

Такий підхід повністю нівелював наявність правових регуляторних механізмів. Основним регулятором виступала держава, а право було її інструментом. Характерною рисою соціалістичного права була його охоронна функція, оскільки основне завдання держави визначалося, як охорона радянської власності і засобів виробництва. Правові акти соціалістичних держав виключали будь-які політичні привілеї одних осіб чи обмеження інших.

На нашу думку, саме соціалістичне право, яке організовувалося за марксистсько-ленінським підходом, взагалі відкидало наявність регулятивних правових функцій. Це можна пояснити тим, що вищий ступінь соціалізму – комунізм, передбачав формування системи суспільного комуністичного самоуправління і соціальних норм комуністичного руху. Оскільки комуністичний устрій в СРСР так і не був остаточно сформований, було досягнуто тільки розвинутого соціалізму, нам невідомо про практичну ефективність марксистсько-ленінського підходу до формування соціалістичного права і держави. Сучасні держави комуністичного типу відійшли від марксистсько-ленінського підходу, оскільки виключення будь-яких правових регуляторів веде до формування анархії.

Що стосується третього підходу до типологізації соціалістичного права, то в наш час існує чимало країн, які запровадили соціалістичні норми сучасного типу, які ставлять людину в центр суспільного життя, позбавляючи її від патерналістської політики держави. Тобто можна стверджувати, що більшість розвинутих країн сучасності, які є державами соціального типу, гарантують соціальну справедливість, здійснюють соціальний захист малозабезпечених, керуються ринковими відносинами в економіці, сприяють розвитку науки і культури, дбають про формування правової держави.

Загалом, виходячи із наведеної типологізації, соціалістичне право і держава розумілися як єдине ціле, тому регулятивна функція права, повинна розглядатися в єдності з державою. На думку С. Алексєєва, функції соціалістичної держави і соціалістичного права співпадають [2, с. 92]. Таку ситуацію можна пояснити тим, що соціалістичне суспільство об'єктивно потребує встановлення певної організованості в системі суспільних відносин [8, с. 3]. Можна припустити, що сама соціалістична ідеологія спричинилася до витворення суб'єктивних та об'єктивних факторів регулятивного змісту, які впливали на розвиток держави, права та суспільства.

Соціалізм, як явище, зароджувався в країнах з різним рівнем економічного, соціального та політичного розвитку. Не можна визначити загальні умови для становлення соціалізму в конкретній державі. Більше того, зародилися ці ідеї в європейських країнах, де становище робітників населення

було відносно задовільним, а поширився на країни, які перебували в стані соціально-економічної кризи, або на її межі. Цікавим є і те, що на поширення ідей соціалізму не впливали ані державний лад країни, ані релігійні переконання. Тому можна припустити, що соціалізм не був цілісною системою, яка властива єдиному типові суспільно-політичних відносин. Орієнтуючись насамперед на соціально-економічну сферу, він набув правового змісту внаслідок власного розвитку і трансформувався у цілу систему, які змінила установлені правові відносини. Не вдаючись до філософсько-правового пошуку джерел виникнення соціалістичного світогляду і права, варто зауважити, що соціалізм виникав, як антипод до існуючих правових відносин (капіталістичних). Власне критика капіталізму, забезпечила соціалізму підтримку серед малозабезпечених верств населення, оскільки і правова система він утвердився в малорозвинених країнах, що пережили революційні потрясіння.

Єдиною спільною ознакою, що вплинула на процес формування соціалістичного права і відповідно реалізації в ньому регулятивної функції, була революційна боротьба. Як зауважував А. Саїдов, соціалістична правова система виникає тільки в результаті соціалістичної революції, незалежно від форми її організації – мирної або військової [9, с. 208]. Закономірно, що визначальною при цьому визначалася роль марксистсько-ленінської ідеології та комуністичної партії, які й організували революцію. Зміст регулятивної функції визначався тим, що будь-яка революція, незважаючи на її характер, веде до кардинальної зміни змісту права, відбувається зміна та скасування усіх попередніх законів, які регулювали та закріплювали попередній державний лад.

У сучасних умовах така ситуація є недопустимою і не впливає позитивно на розвиток правової системи. Форми виникнення соціалістичної правової системи були різноманітними і залежали від ступеня розвитку демократичних правових традицій, національних особливостей конкретної країни та її державотворчої практики. Традиційним для соціалістичного права було те, що в ході його формування, в якості джерел використовувалися правові норми попередніх форм, а також створювалися нові. Так само відбувалося і з регулятивною функцією відображеною у цих правових нормах. Регулятивна функція закономірно була запозичена, але зазнала вагомих трансформацій та практично була об'єднана з охоронною.

Загальні характерні риси соціалістичного права такі, як колективні форми власності, державне регулювання економіки, планове господарство, соціальні цілі і класовий підхід, визначили формулювання прийнятих правових актів [9, с. 209]. Об'єктивними факторами в цьому плані є те, що саме соціалістичне суспільство розвивається в чітко визначених ідеологічних рамках і вимагає законів для запобігання порушення цих меж. Однак ідеологічно обґрунтовується думка, що самі закони не сприяють розвитку соціалістичного суспільства в соціально визначеному напрямку. Суб'єктивні фактори полягають у тому, що люди несвідомо впливають на економічні та соціальні процеси. Більше того, цей вплив і взаємодія держави і суспільства, суспільства і громадянина в умовах соціалістичного типу права пройшов тривалу еволюцію. Так, у перехідний період, в умовах «класової боротьби», домінуючою функцією соціалістичного права була функція придушення, яка, на думку С. Алексєєва, виступала синонімом правового регулювання [2, с. 92]. Виходячи із цього, основним завданням регулятивної функції в умовах формування соціалістичного права (шляхом революційної боротьби) було забезпечення стабільності соціалістичної законності та недопущення контрреволюційної боротьби, а також знищення «експлуататорів». Тобто, на відміну від капіталістичного і навіть феодального типу права, соціалістичне право, що

ґрунтувалося на марксизмі-ленінізмі, весь зміст регулятивних відносин спрямувало на захист усталених суспільних відносин та недопущення їх ліквідації.

Наступний етап розвитку соціалістичного права, який, на думку ідеологів соціалізму, наступив після ліквідації «класу експлуататорів», характеризувався наявністю функцій, що стосувалися господарсько-організаційної і культурно-виховної роботи, тобто економічна і виховна функції, а також функція, спрямована на забезпечення державної і суспільної дисципліни, безпеку, охорону прав і свобод громадян [2, с. 93].

Визначаючи місце в цій системі регулятивної функції, слід зауважити, що вона насамперед стосувалася забезпечення своєрідних прав. Тобто регулятивна функція соціалістичного права, за наявності правової і соціальної рівності всіх прошарків суспільства, повинна була обґрунтувати правовий статус номенклатурної верхівки (партійне керівництво, представники силових структур). Одночасно, в цьому плані, регулятивна функція була тісно пов'язана з охоронною.

Більше того, теоретики радянського права виокремлювали три важливі функції права – регулятивну, охоронну і виховну, причому розглядали їх як єдине ціле, що забезпечувало соціальну справедливість та утвердження радянської влади [11, с. 39]. Однак такий підхід не дозволяє повноцінно розкрити зміст радянського права. Якщо його дотримуватися, то право визначалося як виховний механізм незалежно від правового регулювання, яке стосувалося тільки господарських та суспільних відносин. Таку ідею підтримував Т. Радько, однак згодом він слушно зауважив, що розгляд регулятивної, охоронної та виховної функції права в єдиній площині не дозволяє повноцінно розкрити багатоманітність функцій права в соціалістичному суспільстві і праві, ані з точки зору правосприйняття, ані з точки зору соціально-політичного змісту правового регулювання [6, с. 38].

Важливість регулятивної функції соціалістичного права обумовлена тим, що саме завдяки їй проявляється найвища ефективність впливу права на суспільне життя, оскільки в ній отримує відображення постійний прогрес суспільних відносин, творчо організуюча діяльність соціалістичної держави [7, с. 9].

Основними структурними складовими частинами регулятивної функції є найхарактерніші форми регулятивного впливу права на суспільні відносини, а саме:

- 1) визначення правосуб'єктності громадян;
- 2) закріплення і зміна їх правового статусу громадян;
- 3) визначення компетенції державних органів і посадових осіб;
- 4) встановлення правового статусу громадських організацій;
- 5) визначення (передбачення) юридичних фактів, спрямованих на виникнення, зміни та припинення регулятивних правовідносин;
- 6) встановлення конкретного правового зв'язку між суб'єктами права за допомогою визначення їх прав і обов'язків (регулятивні правовідносини).

Одночасно соціалістичне право розглядалося як загальнонародне право, характерною рисою якого був державний примус, який одночасно виступав диспозитивною нормою, що регулювала вчинки членів соціалістичного суспільства, встановлювала позитивні правила поведінки [7, с. 9].

**Висновки.** Характеризуючи генезу та зміст регулятивної функції соціалістичного права, можна зробити такі висновки та узагальнення:

- 1) соціалістичне право являє собою окремий тип правової системи. Він володіє власним правовим апаратом та правовою практикою, що в процесі свого формування орієнтувалося на революційну боротьбу та протистояння з капіталістичним типом права. У процесі становлення соціалістичного права відбувалося запозичення правових норм

попередніх систем, що відобразилося на змісті регулятивної функції. При цьому її характерною рисою було те, що вона не відмежовувалася від охоронної, а розглядалася як єдине ціле;

2) з огляду на орієнтацію соціалістичного права на розвиток суспільства регулятивна функція була надзвичайно динамічною та зазнала еволюції. При цьому її характерними рисами були імперативність (наявності забороняючих та зобов'язуючих правових норм) та диспозитивність (допущення поведінки адресата норм за угодою з ним). Однак домінуючим залишався імперативний зміст. Акцією соціалістичного права була теза, що безпосередніми наслідками правотворення є правовий дозвіл та заборона, які стосуються всіх учасників суспільних відносин. Суть регулятивної функції полягала в чіткому визначенні меж поведінки всіх громадян та підтримці її всіма засобами.

#### Список використаної літератури:

1. Абрамович А.М. Правовой статус советского гражданина / А.М. Абрамович ; под ред. В.И. Шабайлова. – Минск : Наука и техника, 1988. – 91 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://www.law.bsu.by/pub/31/Abramovich\\_1.pdf](http://www.law.bsu.by/pub/31/Abramovich_1.pdf).
2. Алексеев С.С. Собрание сочинений. В 10 т. [+ Справоч. том]. Том 3 : Проблемы теории права: Курс лекций / С.С. Алексеев. – М., 2010. – 781 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://lawbook.online/gosudarstva-prava-teoriya/funktsii-sotsialisticheskogo-prava-51559.html>.
3. Давид Р. Основные правовые системы современности: Пер. с фр. В. А. Туманова / Р. Давид, К. Жоффре-Спиноза. – М. : Междунар. отношения, 1996. – 400 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kursach.com/biblio/0010006/000.htm>.
4. Лупев А.Е. Правовые проблемы науки управления / А.Е. Лупев // Советское государство и право. – 1966. – № 2 (12).
5. Недбайло П.Е. Государство и коммунизм / П.Е. Недбайло // Советское государство и право. – 1967. – № 11.
6. Радько Т.Н. Основные функции социалистического права. Учебное пособие / Т.Н. Радько. – Волгоград : НИИРИО ВСШ МВД СССР, 1970. – 142 с.
7. Радько Т.Н. Функции социалистического общенародного права: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук / Т.Н. Радько ; науч. рук. М.И. Байтин ; Министерство высшего и среднего специального образования РСФСР. Саратовский юридический институт им. Д.И. Курского. – Саратов, 1967. – 20 с.
8. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе / В.М. Горшенев. – М. : Юрид. лит., 1972. – 256 с.
9. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение / А.Х. Саидов // Основные правовые системы современности. – М. : Юристъ, 2003. – 448 с.
10. Тихомиров Ю.А. Курс сравнительного правоведения / Ю.А. Тихомиров. – М. : Издательство «НОРМА», 1996. – 432 с.
11. Фарбер И.Е. О воспитательной функции общенародного права / И.Е. Фарбер // Советское государство и право. – 1963. – № 7. – С. 38–47.

#### ДОВІДКА ПРО АВТОРА

**Зварич Роман Васильович** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Університету Короля Данила;

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**Zvarych Roman Vasylovych** – PhD Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and History of State and Law of King Danylo University;

*rzvarych@ukr.net*